

УДК 141:821.161.2.09(092)(477.83)

БОДАК Валентина – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна (bodakvalentyna@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0208-5282>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4727.39.139566>

БИЦІВ Наталія – аспірантка кафедри філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна (nbysiv@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3931-3744>

ОСНОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ ІВАНА ФРАНКА

Анотація. У статті виявлено та обґрунтовано основні змістові напрями соціально-філософської спадщини І. Франка. Встановлено, що спадщина виявляє синкретизм філософії, краснотного письменства та науки; складний шлях світоглядної еволюції письменника-філософа; різні пізнавальні підходи до вивчення суспільства; визначає сенс і цінності, моральні імперативи людського і суспільного буття; дає можливість досліднику систематизувати авторські погляди і уявлення, піднести їх на рівень суспільної свідомості; прогнозувати перспективи суспільного розвитку України.

Ключові слова: І. Франко, соціально-філософська спадщина, еволюція, поступ, народ, нація, суспільство.

Постановка проблеми. Актуальність теми нашої статті зумовлена тими суперечностями, які виникають між:

– величчю постаті та спадщини Івана Франка і безліччю наукових дискурсів (літературознавчих, лінгвістичних, філософських, політичних та інших), які презентують сучасне франко-

знавство в минулому і сьогодні, в Україні і світі і при цьому дають дослідникові можливість власної інтерпретації – в оперті на усталену традицію, чи в опозиції до неї;

– викликами сьогодення у різних сферах суспільного та особистісного буття і пошуками відповіді у спадщині класиків вітчизняної та світової культури, одним із яких і є український письменник і мислитель Іван Франко (1856–1916).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Соціально-філософська спадщина Івана Франка у різних її аспектах була об'єктом вивчення на засадах наукового плюралізму у працях відомих українських вчених з кінця ХХ ст. і до сьогодні – В. Артюха, С. Возняка, Н. Горбача, Я. Грицака, О. Забужко, М. Кашуби, В. Мазепи, А. Пашука, Б. Тихолоза та низки інших. Зокрема, В. Артюх проаналізував проблему поступу та суб'єкта історичного процесу у спадщині І. Франка [1]; О. Забужко розглянула філософію української національної ідеї франківського періоду як самостійну інтелектуальну течію [6]; Н. Горбач виявив та обґрунтував філософські переконання І. Франка [5]; вивченню філософських поглядів І. Франка присвячено в останні десятиліття низку дисертаційних досліджень, зокрема: І. Салиги [12], М. Матковського [9], П. Пушика [11]. Незважаючи на значний обсяг філософського франкознавства, соціально-філософська спадщина Івана Франка не є повністю вивченою, що й обумовило вибір теми нашої статті.

Метою статті є виявлення та обґрунтування основних змістових напрямів соціально-філософської спадщини І. Франка. У межах визначеної мети необхідно розв'язати такі **завдання**: розглянути інтелектуально-духовну спадщину письменника-мислителя у цілісності і зробити спробу аналізу соціально-філософських напрямів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Філософська спадщина Івана Франка виявляє синкретизм літератури, філософії, науки, що відповідає українській національній традиції «софійного» (за І. Бичко) способу філософування [3, с. 26]. З цього приводу І. Мірчук та В. Маркусь говорять, що «у світосприйнятті, а тим самим у філософії українців переважають емотивні елементи над раціональними. Прагнення до синтезу і гармонії також прикметне для українського світогляду, внаслідок чого майже не заступлені серед українців крайні і чіткі філософські сис-

теми», а тому «серед українців назагал знаходимо мало «чистих» філософів, зате філософське мислення прикметне для багатьох письменників, митців, суспільних діячів, теоретиків. Тому історія української філософії включає поряд з філософами типу Сковороди, П. Лодія, С. Гогоцького, також М. Гоголя, П. Куліша, Шевченка, В. Липинського та ін.» [10, с. 3509]. Безперечно, що у цей ряд поступом історії української філософії та науки вписано також ім'я видатного українського письменника, філософа, ученого-енциклопедиста Івана Франка. Універсальність літературно-філософської спадщини І. Франка пов'язана з її інтелектуальним наповненням, що завдяки міждисциплінарній проблематиці, достовірності суджень, відповідності гуманістичній парадигмі розв'язання проблем різних сфер особистісного та соціального буття має велике значення для сучасних досліджень.

Предметом філософських пошуків І. Франка завжди була людина у її стосунках із власним «Я», іншими людьми, суспільством, державою, нацією – усім світом. А тому соціально-філософська спадщина І. Франка є знанням, що функціонує у творчому діалозі з читачем, продукуючи нове знання у його пошуках відповідей на питання сьогодення.

Основні напрями філософського вчення І. Франка розвивалися у контексті його світоглядної еволюції: від натуралістично-позитивістських та соціалістичних до національно-антропологічних. Як зазначає А. Бичко, соціалістичні погляди І. Франка базувалися на загальнолюдських, а не класових цінностях, головним чином на етичному підґрунті, оскільки саме етика вчить людину бути людиною [2, с. 283]. Також І. Захара зазначає, що «позитивістом у класичному розумінні цього слова І. Франко не був, однак багато цікавого, того, що відповідало його думкам і переконанням, він міг використати, знайомлячись з творами репрезентантів цього філософського напрямку» [7, с. 181].

Соціально-філософську спадщину І. Франка конкретизує проблематика екзистенційних аспектів буття людини та спільноти як основа соціального, а також світогляду, ментальності, вдачі, самопізнання як основа ідентичності; формування та функціонування у суспільному житті таких форм суспільної свідомості, як мистецтво, релігія, філософія, освіта, міфологія, наука, політика, мораль; станової стратифікації української спільноти в гео-

культурній, історичній детермінації її становлення та розвитку; взаємостосунків народного лідера і маси; її перетворення на цілісну спільноту – націю, об'єднану спільними ідеалами та метою державотворення; суперечливої єдності прогресу і регресу в історичному поступі, здійснення якого відбувається еволюційним шляхом утвердження соціальної справедливості у нерозривному зв'язку із національною, релігійною, гендерною справедливістю; вільного розвитку людської особистості, а не революційного насильства тощо. Окреслене предметне поле соціально-філософських досліджень І. Франка представлено у працях «Мислі о еволюції в історії людськості» (1881–1882) [14: Т. 45, с. 76–139], «Ukraina Irredenta» (1895) [13, с. 245–262], «Соціалізм і соціал-демократизм» (1897) [13, с. 370–399], «Із секретів поетичної творчости» (1898–1899) [14: Т. 31, с. 45–119], «Поза межами можливого» (1900) [14: Т. 45, с. 276–285], «Що таке поступ?» (1903) [14: Т. 45, с. 300–348], «До історії соціалістичного руху» (1904) [13, с. 400–422], «Мойсей» (1905) [14: Т. 5, с. 201–264], «Одвертий лист до галицької української молодезі» (1905) [14: Т. 45, с. 401–409], «Двоязичність і дволичність» (1905) [13, с. 263–277] та низці інших.

Важливим чинником становлення соціально-філософських поглядів І. Франка є вплив соціалістичної ідеології. Як відомо, на початку 1878 р. письменник знайомиться з «Маніфестом Комуністичної партії», «Анти-Дюрінгом» (два розділи з якого перекладає українською мовою) та іншими творами К. Маркса та Ф. Енгельса. Як зазначає С. Возняк, І. Франко підійшов до розуміння цих творів не як марксист (таким він ніколи не був), а як демократ, і в марксівському соціалізмі «вловив» його демократичне спрямування, не акцентувавши увагу на тому, що вважається головним у марксизмі – на вченні про всесвітньо-історичну місію пролетаріату та його диктатуру, про класову боротьбу і соціалістичну революцію, що пізніше піддасть гострій критиці. І. Франко, на думку С. Возняка, усвідомлював марксизм не як ідеологію пролетаріату, теорію його боротьби, а як суму благородних істин, що виражають інтереси найширших трудящих верств суспільства. Цим можна пояснити активну діяльність письменника наприкінці 70 – на початку 80-х рр. з популяризації окремих марксистських ідей в соціалістичному і робітничому русі [4]. Звернення І. Франка до ідей наукового соціалізму К. Маркса й Ф. Енгельса пов'язано

із пошуками конкретних форм для реалізації ідеалу національної самостійності як майбутнього українського народу. Водночас, розглядаючи цей варіант побудови справедливого суспільства, І. Франко застерігає від небезпеки реалізації марксистської моделі майбутнього людства. Саме тому письменник-філософ пише низку праць («Соціалізм і соціал-демократизм» [13, с. 370–399]; «Що таке поступ?» [14: Т. 45, с. 300–348]; «До історії соціалістичного руху» [13, с. 400–422]; «Поза межами можливого» [14: 45, с. 276–285] та інші), у яких тією чи тією мірою торкається теорії соціалізму і марксистської концепції втілення її у життя. І. Франко аналізує марксістський соціалізм, категорично не приймає те, що вважається головним у марксизмі, – диктатуру пролетаріату і побудову «державного соціалізму», нехтування інтересами окремої людини та індивідним початком суспільного буття, абсолютизацію класів на шкоду окремому суб'єктові тощо. Єдиним критерієм істинності соціалістичних доктрин для І. Франка є їх відповідність інтересам окремої людини. Саме тому статтю «Соціалізм і соціал-демократизм» мислитель починає словами старогрецького філософа Протагора: «Людина є мірою усього», бо у соціалізмі він приймав лише те, що відповідало потребам людини, і відкидав усе, що їй було вороже. І саме такою, ворожою людині, за переконанням І. Франка, була ідея «державного соціалізму», а реалізація соціалістичної ідеї у державній формі була б насильством над людиною [13, с. 370].

Концепція сенсу історії у філософських поглядах І. Франка поєднувалася з очікуваннями від майбутнього Благої вісті для цілого народу, з історіософією надії, що оприявлена в поемі «Мойсей». Візія майбутнього, як зазначає С. Козак, для І. Франка стала рушійною силою, мобілізуючи одиниці і ціле суспільство до дії та ставлячи собі за мету моральне відродження народу і його визволення. Важливо пам'ятати, наголошує дослідник, що джерелом і основою надії в історіософській думці І. Франка була старозавітна есхатологія, а Франкове звернення до старозавітної месіансько-есхатологічної доби пророків було своєрідним віщуванням Доброї Новини для своїх сучасників та нинішнього й прийдешнього покоління українців [8, с. 45]. Таким чином, запорукою майбутнього українського народу постає ідеал національної, соціальної єдності та самостійності.

Ідеал майбутнього пов'язаний у спадщині І. Франка з ідеєю поступу. Майбутнє, з точки зору теорії поступу у І. Франка, настає із власної необхідності та підпорядковується закону причиновості, має безкінечний характер, є своєрідним моральним наказом, категорією належного, що звернена до волі суб'єкта історії. Поступ як безумовний наказ починає організовувати ланцюг з історичних фактів і фактів сьогодення у напрямку до майбутнього, що за своєю природою є обумовленими. Поступ – це не ідея, що виникає на рівні свідомості й потім «накидається» як певна «інтерпретаційна сітка» на історичний процес. Це – об'єктивний механізм розвитку самої історії. Цим зумовлена віра І. Франка в те, що настане такий час, коли свідомі своєї «людськості» люди зможуть створити суспільство вільних особистостей, де вже не буде боротьби, насильства, обмеження свободи [14: Т. 45, с. 300–348]. Отже, у поглядах на історичний процес І. Франко стоїть на рівні основних позитивістсько-народницьких уявлень своєї доби: в історії є закони, історія має певний напрямок руху, є стадії цього руху, існують мета, рушійні сили та критерії поступу.

Ідея поступу для українських мислителів першої половини ХХ ст. має, на думку В. Артюха, всеобіймаючий характер, однак проблема рушійних сил історії розв'язується залежно від філософсько-історичної парадигми. Загалом під рушійною силою потрібно розуміти стан конфлікту, перемога в якому однієї зі сторін і рухає історію в часі. Без застосування цього концепту розуміння історичного процесу стає неможливим. Для позитивістськи налаштованого І. Франка поступ однозначно виступає головним законом руху людського суспільства в часі, що ніколи не може бути завершений. У межах його світоглядної народницько-позитивістської парадигми постає також проблема визначної історичної особи у зв'язку із проблемою народу – носія історичності. А тому історична особа як продукт середовища має значення лише у ролі виразника інтересів народу [1, с. 224–225]. Таким чином, соціально-філософські погляди мають антропологічне спрямування, причому центральне місце в них займає людська особистість не лише в складних екзистенційних ситуаціях власного буття (кохання, смерті, зради, вибору), а й у зв'язках із своїм народом та Іншим.

Основоположним принципом соціально-філософських поглядів І. Франка є переконання у необхідності для українського

народу завоювання політичної, національної свободи, тому що в умовах чужоземного поневолення він не зможе відстояти свої права. У статті «Поза межами можливого» цей ідеал І. Франко відзначив як віддалену перспективу – поза межами тогочасного можливого. Визначивши націю і національний чинник як основну цінність українського народу, І. Франко проголошує знамениті слова, що стали афоризмом: «Все, що йде поза рами нації, се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хворобливий сентименталізм фантастів, що раді би широкими «вселюдськими» фразами покрити своє духовне відчуження від рідної нації». Письменник-філософ обґрунтовує свій погляд на національний розвиток та шляхи розв'язання національного питання – умовою політичної незалежності є незалежність економічна, тобто звільнення від економічного визиску в будь-якій його формі. Національно-економічні проблеми, їх розв'язання мають бути вихідним і головним елементом на шляху досягнення національної незалежності [14: Т. 45, с. 284]. Завдання витворити з народної маси українську націю було для І. Франка, як говорить О. Забужко, аж ніяк не суто політичною програмою, а насамперед проблемою філософсько-антропологічною, оскільки й національна спільнота, взята як самостійний суб'єкт історії, є для нього передовсім певним типом випродукованої свідомості, цілком зіставним із емоційно-вольовою інтенційністю свідомості індивідуальної [6, с. 114]. Таким чином, у світогляді І. Франка центральне місце займає народ та його фізичне, духовне звільнення як цілісності, і вже через народ – визволення кожної людини як частини цієї цілісності.

Проблематика національного, особистісного звільнення у соціально-філософській спадщині І. Франка пов'язана, зокрема, з проблемами освіти та виховання, розв'язання яких і в часі І. Франка, і в сьогоденні є чинником розвитку потреб, інтересів та цінностей кожної людини, формування національної самосвідомості та самовизначення.

Висновки. Соціально-філософська спадщина І. Франка – надзвичайно цікавий феномен в історії української та світової філософії, оскільки виявляє синкретизм філософії, красною письменства та науки; складний шлях світоглядної еволюції письменства

ника-філософа, зокрема зміну пріоритетів у співвідношенні соціального і національного – з визнанням беззаперечної цінності національного; різні пізнавальні підходи до вивчення суспільства з метою засвоєння історичного досвіду людства; визначає сенс і цінності, моральні імперативи людського і суспільного буття; дає можливість дослідникові систематизувати авторські погляди і уявлення, піднести їх на рівень суспільної свідомості, надати цим орієнтирам особистісного значення і визначити цінність у рамках панівної суспільної системи; дає можливість для прогнозування перспектив суспільного розвитку України.

Перспектива подальших досліджень пов'язана із визначенням тенденцій розвитку сучасної української спільноти в контексті соціально-філософських поглядів І. Франка.

Література

1. Артюх В.О. Тяглість історії й історія тягlostі: українська філософсько-історична думка першої половини ХХ століття : монографія / В.О. Артюх. – Суми : Вид-во СумДУ, 2010. – 266 с.
2. Бичко А. Класична доба української філософії / А. Бичко // Філософія. Курс лекцій : навчальний посібник / І.В. Бичко, В.Г. Табачковський, Г.І. Горак та ін. – 2-ге вид. – К. : Либідь, 1994. – 576 с. – С. 246–287.
3. Бичко І. Людиномірність предмета філософії / І. Бичко // Філософія. Курс лекцій : навчальний посібник / І.В. Бичко, В.Г. Табачковський, Г.І. Горак та ін. – 2-ге вид. – К. : Либідь, 1994. – 576 с. – С. 16–29.
4. Возняк С. Іван Франко про гуманну сутність соціалістичної ідеї [Електронний ресурс] / С. Возняк. – Режим доступу : <http://lib.if.ua/franko/1312198606.html>.
5. Горбач Н. Філософські переконання Івана Франка / Н. Горбач. – Львів : Каменяр, 2006. – 111 с.
6. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст / О. Забужко. – К. : Основи, 1993. – 126 с.
7. Захара І. Позитивізм у соціальній філософії Івана Франка / І. Захара // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин : матеріали Міжнародної наукової конференції (Львів, 25–27 вересня 1996 року). – Львів : Світ, 1998. – С. 180–185.
8. Козак С. Історіософський концептуалізм Івана Франка / С. Козак // Матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 року). – Т. 1. – Львів : ЛНУ, 2008. – С. 39–45.

9. Матковський М. Гуманістичні ідеї Івана Франка у становленні сучасної української молоді : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 – соціальна філософія і філософія історії / М. Матковський. – К. : Б.В., 2014. – 20 с.

10. Мірчук І. Філософія / І. Мірчук, В. Маркусь // Енциклопедія українознавства. Словникова частина. – Т. 9. – Париж, Нью-Йорк : Молоде життя, 1980. – С. 3509–3512.

11. Пушик П. Етико-гуманістична концепція Івана Франка / П. Пушик : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.07 – етика. – К. : Б.В., 2008. – 20 с.

12. Салига І. Іван Франко про духовність як субстанційний чинник формування національної ідентичності українського народу / І. Салига : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.05 – історія філософії. – Львів : Б.В., 2012. – 19 с.

13. Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібр. тв. у 50 т. / І. Франко ; упоряд. З.Т. Франко, М.Г. Василенко. – Львів : Каменяр, 2001. – 434 с.

14. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко ; редкол. : Є.П. Кирилук (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 1976–1986.

References

1. Artiukh, V.O. (2010). *Tiahlist istorii y istoriia tiahlosti: ukrainska filofska-istorychna dumka pershoi polovyny XX stolittia [The Continuity of History and the History of Continuity: Ukrainian Philosophical-Historical Thought of the First Half of the 20th Century]*. Sumy: Vyd-vo SumDU [in Ukrainian].

2. Bychko, A. (1994). Klasychna doba ukrainskoї filosofii [Classic era of Ukrainian philosophy]. In I.V. Bychko, V.H. Tabachkovskiy, & H.I. Horak, *Filosofia. Kurs leksii: navchalnyi posibnyk – Philosophy. Course of lectures: Tutorial* (2nd ed.). (pp. 246–287). Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

3. Bychko, I. (1994). Liudynomirnist predmeta filosofii [The human dimension of the subject of philosophy]. In I.V. Bychko, V.H. Tabachkovskiy, & H.I. Horak, *Filosofia. Kurs leksii: navchalnyi posibnyk – Philosophy. Course of lectures: Tutorial* (2nd ed.). (pp. 16–29). Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

4. Vozniak, S. (n.d.). *Ivan Franko proumannu sutnist sotsialistychnoi idei [Ivan Franco about humane nature of socialist idea]*. Retrieved from <http://lib.if.ua/franko/1312198606.html> [in Ukrainian].

5. Horbach, N. (2006). *Filosofski perekonannia Ivana Franka [Philosophical persuasion of Ivan Franko]*. Lviv: Kameniar [in Ukrainian].

6. Zabuzhko, O. (1993). *Filosofia ukrainsoi idei ta yevropeiskyi kontekst [Philosophy of the Ukrainian Idea and European Context]*. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].

7. Zakhara, I. (1998). *Pozytyvizm u sotsialnii filosofii Ivana Franka [Positivism in the social philosophy of Ivan Franko]*. *Ivan Franko – pysmennyk, myslytel, hromadianyn: materialy Mizhnarodnoi naukovoii konferentsii (Lviv, 25–27 veresnia 1996 roku) – Ivan Franko – writer, thinker, citizen: Proceedings of the International Scientific Conference (Lviv, September 25–27, 1996)*. (pp. 180–185). Lviv: Svit S. [in Ukrainian].

8. Kozak, S. (2008). *Istoriiosofskiy kontseptualizm Ivana Franka [Historiosophical conceptualism of Ivan Franko]*. *Materialy Mizhnarodnoho naukovoho konhresu, prysviachenoho 150-richchiiu vid dnia narodzhennia Ivana Franka (Lviv, 27 veresnia – 1 zhovtnia 2006 roku) – Proceedings of the International Scientific Congress devoted to the 150th anniversary of the birth of Ivan Franko (Lviv, September 27 – October 1, 2006)*. (Vol. 1), (pp. 39–45). Lviv: LNU [in Ukrainian].

9. Matkovskiy, M. (2014). *Humanistychni idei Ivana Franka u stanovlenni suchasnoi ukrainsoi molodi [Humanistic ideas of Ivan Franko in the formation of modern Ukrainian youth]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kyiv: B.V. [in Ukrainian].

10. Mirchuk, I., & Markus, V. (1980). *Filosofia [Philosophy]*. In *Entsyklopediia ukrainoznavstva. Slovnykova chastyna – Encyclopedia of Ukrainian Studies. The vocabulary part* (Vol. 9, pp. 3509–3512). Paryzh, Niu-York: Molode zhyttia [in Ukrainian].

11. Pushyk, P. (2008). *Etyko-humanistychna kontseptsii Ivana Franka [Ethical and humanistic conception of Ivan Franko]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kyiv: B.V. [in Ukrainian].

12. Salyha, I. (2012). *Ivan Franko pro dukhovnist yak substantsiinyi chynnyk formuvannia natsionalnoi identychnosti ukrainsoho narodu [Ivan Franko on spirituality as an essential factor in the formation of the national identity of the Ukrainian people]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Lviv: B.V. [in Ukrainian].

13. Franko, I. (2001). *Mozaika: Iz tvoriv, shcho ne vviishly do Zibrannia tvoriv u 50 t. [Mosaic: out of works which were not added to Collection of Works in 50 vol.]*. Z.T. Franko, M.H. Vasylenko (Comps.). Lviv: Kameniar [in Ukrainian].

14. Franko, I. (1976–1986). *Zibrannia tvoriv u 50 t. [Collection of Works in 50 vols.]*. Ye.P. Kyryliuk et al. (Eds.). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

BODAK Valentina – Doctor of Philosophy Sciences, Professor, Head of the Philosophy Department named after Valeriy Skotnyi, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivan Franko str., 24, Drohobych, 82100, Ukraine (bodakvalentyna@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0208-5282>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4727.39.139566>

BYTSIV Natalia – Postgraduate student of the Philosophy Department named after Valeriy Skotnyi, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivan Franko str., 24, Drohobych, 82100, Ukraine (nbytsiv@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3931-3744>

MAIN DIRECTIONS OF IVAN FRANCO'S SOCIO-PHILOSOPHICAL HERITAGE

Abstract. The article reveals the main content directions of the socio-philosophical heritage of Ivan Franko. It specifies syncretism of philosophy, exquisite literature and science; complex path of ideological evolution of the writer-philosopher, in particular the change of priorities in the relation of social and national – with the recognition of the undeniable value of the national; various cognitive approaches to the study of society in order to assimilate the historical experience of mankind; definition of meaning and values, moral imperatives of human and social being; the possibility for the researcher to systematize the author's views and ideas and bring them to the level of social consciousness; an opportunity to forecast the prospects for the social development of Ukraine.

Ivan Franko's socio-philosophical heritage is concretized by the problems of existential aspects of human being and community as the basis of the social, as well as outlook, temperament, self-knowledge as the basis of identity; the formation and functioning in such a society of such forms of social consciousness as art, religion, philosophy, education, mythology, science, politics, morals; the status stratification of the Ukrainian community; mutual relations of the people's leader and the masses; the contradictory unity of progress and regression in the historical progress, the implementation of which is through the affirmation of social justice inseparably connected with the national, religious, and gender; free development of the human persona-

lity, but not revolutionary violence, etc. Ivan Franko's views have an anthropological direction with the human personality occupying a central place in them not only in the complex existential situations of his own being, but also in relations with his people and others. The issue of national and personal liberation is connected, in particular, with the problems of education and upbringing, the solution of which both in times of Ivan Franko, and in the present, is a factor in the development of the needs, interests and values of each person, the formation of national self-consciousness and self-determination.

Keywords: I. Franko, social and philosophical heritage, evolution, progress, people, nation, society.

Одержано 15.05.2018